

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI.

Člani „Zadružne zveze“ dobivajo list brezplačno. — Cena listu za nečlane po štiri **kroni** na leto, za pol leta **dve kroni**, za četrt leta **eno krono**; za člane zvezinih zadrug po **tri kroni na leto**. — Posamezne številke **20 vin.**

:: **Telefon štev. 216.** ::

C. Kr. poštne hran. št. 64 846
Kr. ogrsko „ „ „ 15.649

Izhaja **10. in 25. vsakega meseca.** — Sklep urejevanja 5. in 20. vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo. — Cena inseratom po 30 vinarjev od enostopne petit-vrste, za večkratno inseracijo po dogovoru.

Vsebina: Zadružni teden na Dunaju. Živinorejske zadruge. Perutinar. Prodaja sadja. Sadni špalirji ob steni. Grozdov savjač in kako se ga p bija. Perutinarjem v pojasnilo. Razglas. Zadružni pregled. Gospodarske drobtine. Občni zbori.

Zadružni teden na Dunaju.

Po vzorec državne zveze kmetijskih zadrug v Nemčiji prireja Splošna zveza kmet. zadrug na Dunaju zadružne tedne; letos se je vršil drugokrat zadružni teden v času od 2—7. septembra.

V ponedeljek 2. septembra je imel odbor revizorjev sejo, v kateri je razpravljal o referatih, kateri so se mu lansko leto v pretresovanju izročili in izdelal revizijski red.

V torek 3. septembra se je vršila konferenca glede zadružne prodaje vina. Zastopane so bile vse dežele, v katerih se prideluje vino. Govorili so zastopniki zadrug iz Moravskega, Nižje Avstrije, Štajerskega, Istre, Dalmacije, Tirolskega (nemški in laški del) in Goriškega. Poročila teh zastopnikov so nam pokazala, da je stanje te vrste zadrug le ugodno na Tirolskem, drugod pa povzročajo te zadruge veliko težkoč. Splošno se je povdarjalo, da ni mogoče ustvariti v vseh deželah enakih organizacij, temveč, da se morajo uvaževati krajevne želje in potrebe. V nekaterih deželah n. pr. so se obnesle zveze vinarških zadrug, v drugih se je centralizacija ponesrečila. Kljub temu, da niso zadruge popolnoma do-

segle svojega cilja, so vendar mnogo pripomogle k izboljšanju kletarstva in so postale regulator vinskih cen. Kot splošno veljavna načela za vinarske zadruge so se priporočala sledeča: visoki deleži in visoko jamstvo, prodaja vina kot novega vina na spomlad, zveza z velikimi vinskimi trgovci, prodaja na drobno (vinotoči, poskusne kleti itd.) se naj opusti, po pravilih naj se določi dolžnost, da mora vsak član ves svoj pridelek oddati zadrugi, pač pa zadruga ni zavezana vsega sprejeti, (ta določba je velevažna za leta, v katerih je nadprodukcija vina; v takih letih bi ne zadoštvale zadružne kleti in bi bila zadruga prisiljena razširiti svoje prostore, kateri bi pa v drugih letih ostali prazni), poslovanje po trgovskih načelih, previdnost pri stavbi poslopij, kletij itd. ter oddaja grozdja, ne vina članov zadrugi. Zadruge, ki se ravnaajo po teh načelih, napredujejo, ostale pa ne morejo mnogokrat naprej.

V Avstriji obstoji v celem 87 vinarških zadrug in sicer 9 na Nižje Avstrijskem, 7 na Štajerskem (izmed teh sta dve le na papirju), 10 na Kranjskem, 21 na Primorskem, 5 v Dalmaciji, 34 na Tirolskem, 1 na Moravskem.

Zelo zanimiva so bila poročila o vinarskih zadrugah na Moravskem, na Tirolskem in v Istri ter poročilo o združni prodaji vina na Štajerskem.

Poročevalec o vinarskih zadrugah na Moravskem je omenil, da so iste morale s svojim delovanjem prenehati in da je zveza nemških kmetijskih zadrug v Brnu otvorila poseben oddelek za prodajo moravskih vin. Poročevalec je povdarjal, da je naloga zadrug prevzeti grozdje in izdelati novo vino, katero se naj na javni dražbi proda vinotrčcem; če bi pa to ne bilo mogoče, naj stopijo združne zveze, kojim pripadajo vinarske zadruge kot članice, v zvezo z združnimi zvezami onih dežel, v katerih se ne prideluje vino. Poslednje združne zveze naj vplivajo na svoje članice, da bodo vino za svoje člane naročevale od vinarskih zadrug. V italijanskem delu Tirolske obstoji 18 zadrug, koje dobe na razpolago 120 do 130.000 hl, to je 15% cele produkcije. Večina imajo zadruge majhen obseg, razpečajo 1—3.000—6.000 hl vina, le dve zadrugi sta veliki, razpečata okrog 40.000 hl. Da se omogoči razvoj zadrug je po mnenju poročevalca neobhodno potrebno, da merodajni krogi pazijo na to, da se določbe vinske postave strogo uvažujejo.

Krasno sliko o delovanju zadrug v nemškem delu Tirolske je podal poslovodja zveze kletarskih zadrug v Bocnu. Ta zveza šteje 16 članic, je bila ustanovljena 11. dec. 1900, zastopa koristi vinarskih zadrug, je izdala jednotno knjigovodstvo, poučuje knjigovodje in kletarje, preskrbuje potrebščine, posreduje pri prodaji vina ter izvršuje zakonite revizije. Vsem zadrugam pripada 927 vinogradnikov, poroštvo je neomejeno, proda se 90—100.000 hl vina vsako leto, vrednost premičnin znaša 2 milijona K, nepremičnin 1 milijon K, zadruge so si nabrale okrog 600.000 K rezervnega zaklada.

V Istri vzdržuje dežela deželno klet, v kateri je prostora za 3.000 hl vina, ter vpliva odgojevalno na vinogradnike. Največja zadruga

obstoji v Bujah, katera je izdala za poslopja in kleti 182.000 K; zadrugi pripada 150 članov. Požrtvovalnosti članov je pripisati veselo dejstvo, da je zadruga v 7 letih popolnoma poplačala vse dolgove. V Istri se je tudi ustanovila posebna družba za vinsko trgovino, katera pa se ne more prav razviti.

Ker na Štajerskem krajevne zadruge niso prospevale, oz. ni bilo mogoče istih v vseh vinskih okoliših ustanoviti, je prevzela zveza kmetijskih zadrug v Gradcu nalogo, da razpečava vino svojih članov. Izdala je za kleti itd. okrog 1.000.000 K in izkazuje leto za letom napredek. V zadnjem desetletju je prodala sledeče množine vina:

leta 1901 (prvo leto delovanja)	44 hl
„ 1902	312 „
„ 1903	1.656 „
„ 1904	2.780 „
„ 1905	3.286 „
„ 1906	4.555 „
„ 1907	5.407 „
„ 1908	6.035 „
„ 1909	5.615 „
„ 1910	10.805 „
„ 1911	11.974 „

Zadruga vzdržuje potnika, ki potuje po deželah, kjer ne pridelujejo vina in pridobiva odjemalce za štajerska vina. Meseca decembra se opozore po razglasilih v kmetijskih listih vinorejci, da pošljejo od vin, katera imajo na prodaj, po dve poskušnji v Gradec, jedna se predloži presojevalni komisiji, ki obstoji iz organov zveze, državnih in deželnih strokovnjakov, druga se shrani in da mnogokrat preiskati od kemičnega preskuševališča. Zvezi je izročil deželni odbor preskrbovanje vseh deželnih zavodov z vinom, ter deželno klet v deželnem dvorcu, katera uživa isti sloves kakor rotovška klet na Dunaju.

Ker ima zveza v Gradcu vinorejske zadruge v Mariboru, Ptuj, Ormožu (slovenska) kot članice, povdarjajo te zadruge, da jim dela zveza konkurenco, koje mnenje je pri konferenci zastopal zastopnik vinarske zadruge

v Mariboru. Zveza si je stavila nalogo pre-skrbovati z vinom Koroško in sudetske dežele ter izpodriniti ogrska in inozemska vina.

Kot predpogoji za ustanavljanje vinarskih zadrug v posameznih vinskih okoliših so: izboljšanje vinoreje, zlasti pa kletarstva.

Konferenca je bila zelo zanimiva, ker so udeleženci iz vseh vinorodnih krajev Avstrije podali svoje skušnje glede združne prodaje vina in pokazali pota, po katerih je treba hoditi, da se privede to vrsto zadrug do za-željenega cilja.

V sredo 4. septembra se je vršila konferenca zastopnikov Zvez, v kateri se je obravnaval načrt novega združnega zakona, zlasti določbe, katere so v škodo kmetijskemu združništvu. Izvolil se je poseben odsek, kateri bo cel načrt predelal in stavljal predloge uprav-nemu odboru Splošne zveze.

V četrtek 5. septembra se je vršil občni zbor Splošne zveze kmet. zadrug na Dunaju, na katerem se je rešil običajni dnevni red ter se je vršilo predavanje Dr. Pogatschniga iz Poreča „o trojnem knjigovodstvu v službi združnih zvez“. Predavatelj bo svoje preda-vanje z vzorci vred priobčil in bomo takrat o istem še spregovorili.

V petek 6. septembra in v soboto 7. septembra se je vršila revizorska kon-ferenca, pri kateri se je sprejel poslovni red za revizorski odbor, rešili trije predlogi revi-zorskega odbora, razpravljalo o načrtu novega združnega zakona in sicer o določbah tičočih se revizij ter sprejel od revizorskega odbora izdelan revizorski red.

V združnem tednu se je razpravljalo o mnogih za kmetijsko združništvo velevažnih vprašanjih, zadrugarji so objavili svoje skušnje in storili za razvoj združništva velevažne sklepe. Ker je bil zadnji združni shod l. 1910, se je izrazila želja naj se l. 1913 priredi zopet združni shod, ker so taki shodi velevažnega pomena za napredek, kakor kažejo izkušnje v Nemčiji, kjer se taki shodi vsako leto vrše.

VI. Pušenjak.

Živinorejske zadruge.

(Dalje.)

3. Rodovnik.

Rodovnik je silno važna knjiga. Živino-rejska zadruga brez natančnega rodovnika bi bila to, kar vojak brez puške. V rodovnik se vpisuje le živina, ki je za to potrjena. Pri vsaki potrjeni živali se vpiše sledeče:

1. Ime in stanovanje posestnika;
2. opis, barva in druga znamenja živali;
3. leto, mesec in dan rojstva;
4. lastnosti in izhajanja starišev;
5. porabnost za mleko, meso in vprego.

Namen živinorejskih zadrug je rediti ži-vino le radi dobička. Pri tej reji pa se mora gledati tudi na lepe zunanje oblike, v kolikor je to mogoče. Napredek živinoreje ne obstoji v gotovih oblikah, ampak v tem, da prinaša živinoreja primeren dobiček.

Dobiček pri goveji živini je trojen, in sicer od mleka, od dela in od mesa. Ni mo-goče, da bi kaka živina dajala vse tri do-bičke v najvišji meri. Zato se mora vsaka živinorejska zadruga odločiti, ali hoče živino vzrejati za mleko, meso ali za delo.

Katere krave naj se torej vpisujejo v rodovnik? V prvi vrsti one krave, ki so dobre molznice; kajti upanje je, da bodo to lastnost, namreč veliko mlečnost, prenesle na zarod. Treba pa je tudi gledati na lepe telesne oblike.

Pri živini se dobre lastnosti podedujejo. Z umnim ravnanjem pa more živinorejec vsako vsled podedovanja zasnovano lastnost spraviti do večjega razvoja.

Toda ne samo dobre lastnosti, ampak tudi slabe lastnosti se podedujejo, n. pr. slaba molznica da teleta, ki so pozneje tudi slabe molznice, ravno tako bo biček, ki je od ma-tere slabe molznice, pozneje kot plemenjak prenesel slabo molznost na ženski zarod.

Vsak umni živinorejec bo gledal na to, da bo le dobičkanosne živali obdržal za pleme in da bo potem skušal spraviti njih dobre

lastnosti do vedno večjega razvoja. Ko živinorejec odbira ali hoče kupiti plemensko telico, se naj vedno prepriča, kakšni so bili njeni stariši, prastariši. Ako je bila mati, stara mati dobra molznica in lepih telesnih oblik, in ako je bil oče, stari oče od dobre molznice, bo tudi hči ali vnukinja pozneje ravno tako dobra ali še boljša molznica in še lepših oblik, če se bo enako dobro oskrbovala. Isto velja tudi o plemenjaku.

Taka vzreja govedi pa je mogoča le na podlagi skrbno vodenega rodovnika. Na podlagi rodovnika se razvidi, katere dobre lastnosti se pri živini podedujejo, kakšni so bili stariši, stari stariši itd. V tem tiči velik pomen in vrednost rodovnika. Zato pa je vsaka žival, katere dobre lastnosti se dokažejo na podlagi rodovnika kot podedljive, veliko več vredna, kakor žival, pri kateri tak dokaz ni mogoč. Radi tega naj vsaka živinorejska zadruga natančno vodi rodovnik. Ako se ta vestno ne vodi, izgubi svoj pomen.

Kdo pa naj vodi rodovnik? Rodovnik naj vodi rodovna komisija, ki naj sestoji iz treh mož: tajnika, enega odbornika in enega nadzornika. Ti volijo izmed sebe predsednika rodovne komisije. Odborniki rodovne komisije morajo biti taki možje, ki živino dobro poznajo.

Živina, ki je vpisana v rodovnik, mora biti zaznamovana in sicer z imeni ali s številkami. Vsaka žival dobi svoje ime, n. pr. biki: sultan, paša, homčan, mlakar, dobljan, domžalec, križan (po krajih, od koder so) i. t. d.; krave pa: cika, breza, sava, rdečka i. t. d. Nikakor ne gre, da bi se bikom ali kravam dajala svetniška imena. Ker se pa imena lahko zamenjajo in ker jih je v zadrugi lahko več živali istega imena, se živali lahko zaznamujejo tudi s številkami na znamkah, ki se vtisnejo v ušesa.

4. Poizkusna molža.

Vsak živinorejec bi moral vedeti, koliko mleka dá vsaka krava. Potem bi znal presoditi, ali se mu izplača krava ali ne. Zato

mora vsaka živinorejska zadruga delati na to, da vpeljejo vsi člani poizkusne molže.

V Švici imajo krave, ki dajo do 4000 kg ali še več mleka na leto. Ako kaka krava ne da dosti mleka, jo Švicar proda mesarju. Drugod rede umni živinorejci le take krave, ki se jim izplačajo. Seveda morajo voditi zapiske. A to se jim zelo izplača, ker brez zapiskov bi pač ne vedeli ceniti mlečnosti krav. Vedeti mora živinorejec, koliko mleka ima krava celo leto. Krava, ki dá na leto največ in najbolj mastno mleko, je največ vredna.

Množino mleka dosežemo pri kravah takole: Mleko se mora vsak mesec ob dveh različnih dnevih, ki sta si enako oddaljena, n. pr. 1. in 15. vsakega meseca meriti ali tehtati, in sicer od vsake molže posebej. Množino mleka obeh dni seštej in deli z 2, tako dobiš poprečno dnevno množino mleka v dotičnem mesecu. Ako dnevno množino pomnožiš s 30, dobiš množino mleka celega meseca. Ako sešteješ množino mleka vseh mesecev, dobiš letno množino mleka.

Skoro noben posestnik sedaj ne ve, koliko mleka imajo njihove krave, zato tudi ne ve, če se mu njih reja izplača. Poizkusna molža jim dá tudi natančne podatke, da vedo slabe krave molznice prodati, dobre pa ohraniti za plemo.

Vsaka živinorejska zadruga mora v rodovnik vpisati množino mleka, da se more kupcu dokazati, od kake molznice je zarod, ki je naprodaj.

5. Vzreja telet.

Živinorejske zadruge naj polagajo veliko važnost na pravilno vzrejo telet.

Zelo se priporoča napajanje telet, namesto prostega sesanja. Napajanje telet ima mnogo prednosti, zato naj bi se po možnosti tudi pri nas vpeljalo. Glavna korist tega ravnanja je v tem, da se kravja mlečnost z napajanjem pospešuje in da se teleta veliko lažje in bolje odstavi, če se napajajo, kakor pa, če sesajo. Pri napajanju dobiva tele toliko mleka, kolikor ga potrebuje za svoj telesni razvoj, nič več

in nič manj. Teleta se pri taki reji ne presajajo. Vsako tele dobi, kar mu gre. Razun tega se krave pri vsaki molži do čistega izmolzejo, kar zelo ugodno vpliva na delovanje mlečnih žlez. Krave tudi ne shujšajo, kakor se godi pri sesanju.

Važno je pa tudi, da dobi tele na vsak način gosto mleko prve molže. To mleko ni samo redilno in lahko prebavljivo, temveč tudi najboljše sredstvo, da izčisti mlado živalico in jo s tem obvaruje zapiranja.

Vsak živinorejec se mora takoj začetka odločiti, ali hoče tele vzrejati za pleme ali za mesarja. Ako ga hoče izpitati za mesarja, mora biti tele kolikor mogoče pri miru. Hrana naj pri teletu tvori lepo in tolsto meso. Plemensko tele se pa mora gibati, da se lepo razvije in utrdi ude.

Plemensko tele postane tem lepše, čim bolj se poleti in pozimi giblje.

Tu naj sledi zgled umnega krmljenja telet:

Dan	celo mleko	posneto mleko	lanenih tropin	tropin sončnice	zmletega ječmena ali rži	pese	sena
	kg	kg	kg	kg	kg	kg	kg
1.—3.	1/2	—	—	—	—	—	—
4.—6.	3	—	—	—	—	—	—
7.—9.	4 1/2	—	—	—	—	—	—
10.—12.	6	—	—	—	—	—	—
13.—15.	6	1/2	—	—	—	—	—
16.—18.	4 1/2	3	—	—	—	—	—
19.—21.	4 1/2	4 1/2	—	—	—	—	—
4. ted.	3	6	1/8	—	—	—	1/4
5. ted.	3	6	1/4	—	—	1	1/4
6. ted.	1 1/2	9	1/4	—	—	2	1/4
7. ted.	1 1/2	10 1/2	3/8	—	—	3	3/8
8. ted.	—	12	1/2	—	—	4	1/2
9. ted.	—	12	1/2	—	—	5	1/2
10. ted.	—	13	1 1/8	—	—	5	1/2
11. ted.	—	12	1 1/8	—	—	6	1/2
12. ted.	—	12	1 1/4	—	—	6	3/4
13. ted.	—	12	1 1/4	—	—	6	3/4
14. ted.	—	12	1 3/8	—	—	7 1/2	3/4
15. ted.	—	12	1	—	—	7 1/2	3/4
16. ted.	—	12	1	—	—	7 1/2	3/4
17. ted.	—	12	1/2	1/2	—	7 1/2	1
18. ted.	—	9	1/2	1/2	—	10	1
19. ted.	—	6	1/2	1/2	1/4	12	1
20. ted.	—	3	1/2	1/2	1/4	15	1
Skupaj	153	1213 1/2	67 1/2	24	3 1/2	686	76

Celo mleko, pomolzeno in popolnoma gorko še, se da teletu piti iz napajalnika. Posneto mleko se da ali kuhano ali pasterizirano, nikdar sirovo, lanene tropine, drobno zmlete, zmešane z mlekom; pesa se osnaži in na drobno nastrga.

(Dalje prih.)

Perutninar.

Razvade med perutnino.

Perutnina, posebno kokoši imajo večkrat razvade, ki so perutninarju jako neprijetne. Med te razvade štejemo:

- 1.) ako kokoši jajca pijo,
- 2.) če žro perje.

Obe razvadi sta zleh posledic. Kokoš znese jajce in ga požre. Pa ne še samo to. Ko je pričela piti jajca, stika po drugih gnezdih in izpije jajca tudi onim. Ničesar ne ljubi kokoš bolj od jajec. To jim je že od narave prirojeno in ko se temu početju vda, je ne odvadi tega nihče drug, kakor nož.

Vzroki so sledeči:

a) Pretesen prostor za tekališče. Kokoš rabi poleg navadne hrane tudi mnogo apna za tvoritev jajčnih lupin. Apno dobe s peskom, ki ga posebno strastno iščejo ob času nesenja. Na majhnem prostoru pa zmanjka peska in kokoši neso mehka jajca ali pa prav tankih lupin. Tako jajce se rado razlije in ni je kokoši, da bi te vsebine s slastjo ne popila. Skrbeti moramo za zadostno množino peska in če tega ni, jim pokladamo jajčje lupine.

b) Pokladanje jajčjih lupin, katerih se še beljak drži in so tedaj še mokra. Po mokrih lupinah pride kokoš do ukusa in potem hoče tej strasti zadostiti s tem, da prekljuje jajca in izpije vsebino. Lupine prej dobro posušimo in izognemo se tej razvadi. Ni pa neobhodno potrebno, da bi morali lupine streti, češ, da se po celih lupinah kokoši navadijo kljuvati tudi cela jajca. Vržemo jim prav brez skrbi cele lupine, da so le suhe.

c) Zapiranje na gnezdu. Kokoš iznese jajce, hoče iti raz gnezdo in išče izhoda. Zaprta pa skače in mendra sem in tja, ter pri tem utare kako jajce, ki postane hitro njen plen in se pri tem navadi piti jajca.

V mnogih slučajih primešajo mehki in kuhani hrani zdrobljenih lupin. Na ta način pa dobe kokoši preveč apna vse in lupine so pretrde. Za kuhinjsko porabo je sicer vse eno, a neprijetna so taka jajca za valjenje. Pretrde lupine pišče ne more utreti in se zbog tega zaduši.

Prosta paša je najboljšo sredstvo, da se ognemo tej razvadi.

Neprijetno je tudi, če kokoš žre perje. Pri prosti paši se tudi ta napaka ne pojavi z lepa, nasprotno le v zaprtem ali omejenem prostoru, ker tam ne dobi niti zadostno animalične (to je hroščev, črvov itd), niti zadostno zelene krme. Če je poslednje vzrok tej razvadi, jo odpravimo najprej z pokladanjem zdrobljenih kosti in zelene krme ter z neomejenim gibanjem po prosti paši.

V zaprtem prostoru je kriva temu — lenoba. Žival se dolgočasi in prične s požiranjem perja. V takem prostoru nasteljemo na tla rezanice in vržemo vmes zrnja, da imajo kure z brskanjem opravila. Tudi jim vržemo ali obesimo pese, korenja, zelatega ali ohrovtovega perja, da ga trgajo.

Največkrat rujejo perje in ga požirajo zjutraj ali zvečer na drogeh sede. V tem slučaju napravimo temo v hlevu.

S pokladanjem surovega mesa, to je raznih odpadkov provzročamo sami to razvado.

Najboljše sredstvo je, ako prenesemo take živali na popolnoma tuj kraj in jim preskrbimo prosto pašo. Če to ne pomaga, potem je edino sredstvo — nož.

Želod — krma za perutnino.

Kadar obrodi hrast dovolj želoda, ga lahko porabimo za krmo perutnini na ta način, da ga zdrobimo in primešamo kuhani

jedi. Kakor znano, pitajo prašiče z želodom prav uspešno, ker ima želod precej tolšče in skroba, vsled česar dobi tudi meso zelo dober ukus. Nasprotno pa ima želod zelo malo beljakovine, katere rabijo jajčarice v precejšni množini. Iz tega je razvidno, da želod ugaja veliko bolj za pitanje perutnine nego krmljenje jajčaric, od katerih želimo več jajec.

Jajčaricam mnogo želoda ne priporočamo, ker ima želod poleg imenovanih snovi precej tanina, ki se v jajcu z železom spoji in vsled te spojine počrni rumenjake v jajcih. Da-si ta barva ne upliva na ukus jajca, vendar tako jajce ni priljubljeno; mnogi ga smatrajo za pokvarjeno in ga ne uživajo. Zato spravimo taka jajca težko v denar.

Ako pa želod pokladamo jajčaricam za časa nesenja, ga ne smemo dati več nego 15 gramov na dan jedni kokoši, sicer se bo kmalu pričela debeliti, a z nesenjem bode prenehala.

Želod posušimo, potem ga zmeljemo ali raztolčemo in ga primešamo kuhani krmi.

Racionelno opitanje gosi.

Pitanje gosi je dvojno: 1.) opitanje na tolščo, 2.) opitanje na meso. Prvi način pri nas ne pride v poštev, temveč le v krajih, kjer žive verni židje, držeč se predpisov svoje vere, ki jim zabranjuje uživanje svinjske masti. Taki židje kupujejo gosi na tolščo opitane, da jo rabijo v kuhinji. Meso tako opitanih gosi ni preveč ukusno, a plačujejo se precej drago. To opitanje se vrši z basanjem podolgastih cmokov na prisilni način.

Pač je pa opitanje gosi na meso pri nas primerno, ker želimo dobre in ukusne pečenke, ki naj ne bo preveč mastna, pač pa naj ima gos veliko mesa.

Na tako opitanje pripravimo gosi s pašo po strnišču, kjer pobero poleg zelišč vse odpadlo zrnje. Pri tej paši dobe gosi precej mesa. Ko paša mine, jih zapremo v prostor, kjer imajo zavetje pred dežjem, snegom in preprihom, a vendar dovolj zraka in snage.

Prostora rabijo le toliko, da se malo gibajo. Krmimo jih trikrat na dan: zjutraj, opoldne in zvečer. Jutranjo in opoldansko krmo jim pripravimo iz kuhanega korenja in krompirja, oboje zmečkano in pomešano s pšeničnimi otrobi. Zvečer pa dobe zrnje: ječmen, oves ali koruzo. V 2.—3. tednih nastavijo zadostno množino mesa. Sedaj jim ustavimo kuhano jed in jih krmimo s samim zrnjem. Ves čas pitanja imajo na razpolago zdrobljeno oglje. Vodo dobe po vsakem krmljenju in sicer s peskom pomešano, ki ga rabijo za prebavljenje.

Koruzo da najmanj ukusno meso. Najboljše meso daje vskaljen oves in ječmen.

Opitanje pospešujemo s tem, da jim damo večerjo pozno pri luči, da so site vso noč. V pitališčih imajo celo vso noč luč, da lahko vsak čas po noči zobljejo vskaljeno zrnje.

Kdor pa ima dovolj primerne paše po travnikih, pašnikih itd., kjer dobe gosi zadostno hrane, ta lahko pogreša strnišča.

Izkušnje s pokladanjem koruze.

Do zadnjega časa so razni zavodi in zasebni perutninarji absolutno zametavali krmljenje perutnine s koruzo; pokladali so jo edino le za pitanje, ker da precej rmene tolšče, a nekusne. Zadnje izkušnje pa nas pouče, da koruze ni zavreči tudi pri jajčaricah ne. Seveda bi krmljenje s samo koruzo ne doseglo pričakovanega uspeha, zato le iz tega vzroka strokovnjaki svare pred krmljenjem s samo koruzo. V pravi množini in pametno krmljenje more biti le dobro, ako umevamo redilne snovi, katere potrebujejo živali.

Mi potrebujemo dve skupini redilnih snovi in sicer protein ali beljakovine v prvi vrsti za tvoritev mišic in ogljikovodike, ki so potrebni za ogrevanje života, katero se vrši po procesu gorenja (brez plemena), ako se ogljik s kisikom vdihanega zraka spoji. Beljakovine imajo v sebi 53% ogljika, 7%

vodika, 23% kisika, 16% dušika, 1% žvepla.

Preizkušnja je pokazala, da je ono krmljenje za jajčarice najboljše, v katerem so beljakovine napram toploto in tolščo tvarečim snovem v razmerju 1:4, za pitanje pa je potreba zadnje snovi zvišati na razmerje 1:6 do 1:7.

Mi pa nimamo zrnja, ki bi vseboval pravo razmerje beljakovin napram toploto in tolščo tvarečim snovem. Ječmen ima razmerje 1:7.7, oves 1:6, koruza 1:8.3, pšenica 1:5.6. Iz tega sledi, da je razmerje s pšeničnim zrnjem najugodnejše, v koruzi najneugodnejše, vsled česar so sklepali, da je koruza edino-le za pitanje, nikakor pa za jajčarice.

V mnogih, koruze bogatih krajih krmijo perutnino edino le s koruzo in vendar imajo dokaj lepe vspehe, a te le pri prosti paši, kjer si dobi žival sama potrebno množino beljakovin.

Iz gornjih razmerij tudi sledi, da polagamo koruze v poletnem času prav malo, a v večji množini po zimi radi tvoritve toplote, katero žival rabi po zimi, da se ogreva in tudi raje nese. Pravo razmerje bi bilo, da poleti primešamo $\frac{1}{4}$, pozimi pa brez skrbi $\frac{1}{2}$ koruze med drugo zrnje. Pomniti pa je, da ima perutnina dobiti celo leto kuhano in beljakovine bogato hrano vsako jutro, da se na ta način spravi razmerje redilnih snovi v pravi sklad.

Na Holandskem so delali v perutninskem zavodu preizkušnje s koruzo in so objavili jako zanimive rezultate, katere navedem.

Ločili so 56 kokoši istega plemena v dva oddelka po 28 in so jih krmili tudi ločeno in vsako skupino drugače, le zjutraj sta dobili obe skupini kuhano jed s primešano ječmenovo in kostno moko. Za večerjo pa je dobila prva skupina koruze, kolikor je je hotela zobati, druga pa mešanico iz pšenice, ovsa in ječmena v enakih delih. Ta preizkušnja je trajala 4 mesece. Pred to

poskušnjo so tehtali vse kokoši, ki so imele povprečno 1 kg 97 dkg. Čez 4 mesece so tehtale kokoši iz prve skupine, s koruzo krmljene, povprečno 2 kg 16 dkg, iz druge pa 2 kg 21 dkg. Mešanica je uplivala na težo boljše od koruze. V prvi skupini pa je bilo več in hujših kokeljev, nego v drugi. Koruza pospešuje tedaj nagnjenje do kločenja.

Prva skupina je znesla v tem času 1472 jajec, druga pa le 1345. V skupini, s koruzo krmljeni, je prišlo povprečno na eno kokoš 52·6, v drugi pa 48·3 jajec.

Krmljenje s koruzo je pokazalo rezultate, ki ovržejo popolnoma nasprotno trditev, da ima tako krmljenje najslabeje uspehe. Seveda bi bili uspehi minimalni, če bi v zaprtem prostoru krmili perutnino izključno s koruzo.

Pametna poraba koruze zamore ugodno uplivati na razvoj života, nesenje jajec in zbiranje tolšče pri pitancih, dokler ostanemo v gotovih mejah, kakor smo zgoraj navedli. Posebno v letih, kadar koruza dobro obrodi, ali morda ni predraga napram drugemu žitu, se je bomo lahko brez skrbi posluževali v pravem razmerju.

Pomniti pa je, da je veliko boljše krmiti pretrgano koruzo nego celo, ker je lažje prebavljiva.

Poleg prave, kuhane jedi je koruza v pravi množini prav dobra piča za perutnino.

Zupan.

Prodaja sadja.

Od sadja, ki ga pridelamo, se pri nas mnogo porabi v dobavo pijače, nekoliko se ga založi presnega za neposredni užitek, največ pa se ga da iz rok, da se dobi zanj ljubi denar ali novci. Sušenje je pri nas žalibog prišlo iz navade, vkuhavanja pa ne poznamo. Potemtakem je vnovčevanje sadja poleg predelave v pijačo glavni namen našega sadjarstva, in je denar, ki ga dobimo za sadje, ena najvažnejših vsot naših letnih dohodkov. Saj čakamo na sadni denar že vse

leto ravno tako, kakor na onega, ki ga izkupimo iz živine in vina.

A vsak veččak trdi, oziroma priznava, da sprejemamo Spodnještajerci za sadje, ki ga prodamo, mnogo manj denarja, nego bi mogli. In zakaj? Ker ga ne umemo prodajati. Kmetovaleu namreč danes ne sme zadoščati, da zna samo pridelovati, on mora tudi znati vnovčevati. S tem ne mislimo, da blago primerno ceni, ga na vso moč hvali, se prepričevalno pridušuje in se svoje cene drži žilavo, marveč da ve blago kupcu ponuditi v takšni obliki, v kateri ima za tega-le čim največjo vrednost in v kateri ga zato najraje kupi in čim boljše plača. In ravno teh — kako bi djali? — tajnosti prodaje, ki dado prodaji šele pravo vrednost, ne poznamo čisto nič, o njih nimamo ne duha ne sluha; mi prodajamo kakor otroci, dasi smo stari, ali kakor prirodni narodi v Afriki, dasi čitamo časnike in si domišljamo, da smo visoke kulture. Naša prodaja še leži v plenicah.

V njej smo za drugimi narodi, in celo za avstrijskimi, daleč zaostali. Za primer imenujemo Tirolce. Tirolci pridelajo manje sadja, a stržijo več nego mi, njihovo sadje blizu ni tako okusno kakor naše, a se kupuje raje in plačuje boljše; tirolsko sadje sluje po svetu, srednještajerskega pa niti nihče ne pozna. In temu je vzrok, da ga ne znamo prodajati.

Poglejmo najprej kako se pri nas prodaja vrši. Kadar sadje že dozoreva, se pripeljejo od severa Nemci, najmejo gumna, kleti in sobe za skladišča, ljudstvu malo potipljejo žilo, da spoznajo v koliki meri je v denarni stiski, nastavijo ceno, najnižjo, ki se jo sploh nastaviti da, tako, da kmet časi niti za spravljanje in dovažanje ni plačan, dado pri cerkvi oznaniti, kam se naj vozi sadje, katere dni se bo to in ono vrsto sprejemalo in po čem plačevalo; vrhu tega leta par jezičnih domačinov, ki so se dali v to najeti, od hiše do hiše, da priganjajo ljudi, naj vendar zapeljejo svoje sadje tje in tje. Pogosto se tudi med nami blizu trgov, mest in železnic najdejo

ljudje, ki se ukvarjajo s prekupovanjem sadja. Par tednov pri nas ni drugega dela, nego da se sadje trga, naklada v pletenice in obitke, vozi na razna sprejemališča ter vrača z izvrženim sadjem, izkupljenimi novci in navadno še tudi z omoteno glavo domov. Če se je blago tehtalo, je kupčija še v toliko bila poštena, v kolikor se pri slepih cenah o poštenosti da govoriti; če pa se je količina blaga določila po jerbasih, izmed katerih se je tehtal le prvi, je bila kupčija naravnost roparija.

V vsakem slučaju kakor tudi vsako leto, kadar imamo sadje, ni vsa kupčija boljša od najdebelejšega oderuštva. Naš pogled sega le do soseda in za sadne trgatve do sprejemališča, kjer se nam sadni špekulant zdi najboljši in najmogočnejši gospod, dasi marsikateri ne glešta niti krone čistega premoženja. O cenah ki je ima sadje v svetu, na svetovnem trgu, pa se nam niti ne sanja, ker nikamor ne pridemo in nič ne izvemo. Časi se samo 50 kilometrov od nas sadje, ki je zrastle na našem drevju, par tednov pozneje prodaja 4, 5, 6krat dražje, nego smo ga prodali mi; tu se torej trži s 400, 500 in 600⁰/₀, dočim navadno mi nimamo niti ¹/₂⁰/₀ dobička, pač pa škodo, kar se nam pokaže, če natanko računamo. Ljudje, ki prihajajo med nas po sadje, nam ga plačujejo, kakor hočejo; nas nikdo ne vpraša po ceni. In samoposebi umevno je, da nam ponujajo najnižje cene, ki so mogoče, ponujajo nam toliko, da nam ravno nekaj dado, da jim sadja ne dajemo čisto zastonj. Mi pa smo teh grošev veseli, zlasti če iznašajo že toliko, da se nam izplačajo ali v zlatu ali v papirju. Sad namreč kaj lahko gnije, ko so že vsi sodi polni, drugačne uporabe pa nečemo poznati. Naši odjemalci pa so tudi brez izjeme le prekupeci, ki nam že zato plačujejo tako slabo, da sami več zaslužijo; časi je še-le 4., 5., 6. roka onega, iz katere blago sprejme konsument. In vsem tem prekupcem je poleg lastnega dobička edina skrb, da konsumentu ne pride predrago, ker ga sicer ne kupi; zato pa producenta, to je kmeta,

tlači kolikor more. Nadalje so cene, ki se nam plačujejo za sadje, zato tako slabe, ker je s sadjem še mnogo dela, predno ga konsument dobi v roke. Zadnji prodajalci sadja prodajajo namreč večino blaga ali iz sodov ali iz zabojev ali iz košaric, na kojih je že zunaj označeno, kakšen sad je v njih: ali jabolko ali hruška, katere velikosti, kolike lepote. To zahteva trgovina; vsak prodajalec rabi blago gotove vrednosti in vsak hoče, da je blago, ko ga sprejme, v lepem stanu. Potemtakem se mora sad, ki se pri nas vklada v vagone, še-le razbrati v razne kvalitete (I., II., III. itd.) ter prekladati v sode, zaboje in košarice, in sicer tako, da pri prevozu ne trpi škode; obenem se tudi z vkladanjem poskrbi, da se blago konsumentu prikupi že po vnanjosti. Nazadnje pa se blago, ki gre od nas v vagonih, ne more plačati dobro. V vagonih sad ni miren in iz njih se ga mora prekladati, zato se ga mnogo obtolče; obtolkel se je tudi že na potu do železnice. Kar pa je obtolčeno ne pride v sode, zaboje in košarice, iz katerih ima boljšo ceno, ampak se prodaja nevkladano po najnižji ceni, in najsi je najplemenitejše jabolko ali najfinejša hruška.

Iz vsega tega sledi: Naša prodaja sadja se mora predrugačiti. Lep dobiček pa nam bo vrgla le, ako se navadimo, da sadje

1. sami tako razbiramo (razvrščamo, sortiramo),

2. tudi sami v sode, zaboje ali košarice tako vkladamo, kakor trgovina zahteva.

3. Pospeševalo pa bi našo prodajo silno, ako bi bili združeni v zadruga za vnovčevanje sadja; kajti zadruga ima moč, da vpliva na ceno, dočim je posameznik nasproti karteliranim kupcem brez moči; zadruga ne občuje s prekupeci, ampak prodaja neposredno onemu trgovcu, ki blago razpečava med konsumentom in vsled tega po boljši ceni; zadruga pa bi tudi mogla producentom olajšati razbiranje in vkladanje. Oboje namreč zahteva vendar nekoliko spretnosti, dasi še dolgo ni coprnija. Da bi zadruga oskrbovala posodo: primerne

sode, zaboje, košarice, in česar je še zraven treba, na to ne mislimo; kajti te stvari daje producentu na razpolago veliki sadni trgovec; tako je običajno in vsak boljši trgovec je vesel, ako mu razbira in vklada producent, in sicer tako, kakor želi; zato pa rad pošilja producentom omenjene stvari.

Gospoda, ki se za ugodno prodajo svojega sadja briga, poizveduje v večjih mestih za velikimi trgovci s sadjem, jim stavi ponudbe, si da poslati posodo in drugo opremo, daje sadje na svojem posestvu sortirati in vkladati ter prodajati z mnogo večjim dobičkom nego kmet. Ali bi ne bil ravno kmet mastnega izkupička bolj potreben od bogate gospode? Da bi mu ne bilo mogoče v prodaji sadja posnemati brižno gospodo, je prazna. Treba je le volje.

Slišimo pa ugovarjati, da se silno delo sortiranja in vkladanja menda ne bi plačalo. Koliko je na tem resnice, naj nam pokaže račun, napravljen na podlagi cen, ki so veljale pred dvema letoma. Za 1 kg lepih kosmačev — ananas, belflerjev, zlate parmene in sličnih vrst so plačevali prekupei največ 14—16 vin., kjer so odpremljali sami. Primerno odpremljeno, brezmadežno in veliko blago pa so veliki trgovci plačevali takole: kanadske kosmače po 40 vin., kosmače ananas po 50 do 60 vin., zlate kosmače, belflerje in slične namizne vrste po 30 do 50 vin. Poslati jih je bilo treba v oktobru in novembru, torej ob času, ko se je sadje trgalo in vsled izhlapevanja še ni izgubilo nič teže. Če vzamemo za povprečno ceno pravilno odpremljenega sadja 30 vin., neodpremljenega 15 vin., je zaslužil prekupec pri zaboju s 50 kg za sortiranje in vkladanje 50 krat 15 vin., to je 7.5 K. In ta dobiček je čist, ker da, kakor smo dejali, veliki trgovec zaboje ali sode ali košarice, potem lesno volno in papir brezplačno na razpolago. Veliki trgovec s temi 7.5 seveda ne plača samo dela, ampak tudi blago, ki je, ker dobro ohranjeno, zanj mnogo več vredno.

Zelo je zadovoljen; zadovoljen pa je tudi lahko sadjar, ker dobi vkladano blago povprek najmanj dvakrat tako dobro plačano kakor ono, ki se nasiplje v vagone. Krivo je namreč mnenje, ki bi je utegnil ta ali oni imeti, da mora biti vkladan sad posebno izbran. Ravno isti sad je, ki se ga od nas zdaj odpošilja v vagonih, nič boljši in nič bolje izbran, samo da je po vrstah in po velikosti ter lepoti razbran v 3, 4, 5 kvalitet, vkladan pa tako, da na prevozu ne dobi vtiskov in da konsumenta, kadar je posoda odprta, vabi na kup. Sad brez vtiska lahko prodajalec dražje prodaja, ker ga tudi lahko ponudi takim ljudem, ki ne sprejmejo vsakega zmazka in imajo denar. S takim sadom pa se tudi da čakati, da se ga razproda, se da prvotno ceno držati, še celo dvigati, ker ne gnije; pri obtolčenem sadu pa se že od kraja ne da mnogo zaslužiti, čez par dni pa se ga itak zna mestnim paglavcem skoro zastonj tje vsipati, če se noče počakati, da segnije popolnoma. Pri vkladnem sadju odpade gnilega zelo malo, pri nevkladanem zelo mnogo. Neobtolenih komadov se iz nevkladanega sadja da izbrati le neznatno število. Umevno; že predno pride sad v vagon, ima skoro vsak komad vtisek; v vagonu zopet nima miru, ker so sunki, zlasti na postajah, včasih zelo siloviti; končno se sad še pri izkladanju iz vagonov meče semintje; zato ostane nevkladan sad pač do zelo malih izjem „Poffelware“, ki se prodaja le po najnižji ceni.

Izkratka, enimisti komad je, vkladan v zaboj ali v sod ali v košarico, za prodajaleca najmanj 3- do 5krat toliko vreden kakor nevkladan, vzet iz vagona.

Zato je naravno, da vsak količkaj boljši sadni trgovec mnogo raje kupi blago, ki mu ga producent kar v sadonosniku ali na dvorišču vklada; veliki trgovci pa sploh ne jemljejo drugačnega sadja. Z nevkladanim blagom se pečajo le prekupei in „sadne babe“.

In še eno, in sicer zelo veliko korist bi si naklonili, ako bi se navadili za prodajo

sadje sortirati in vkladati. Naše spodnještajersko sadje je tako izvrstno, da bi lahko slulo po mnogih deželah in državah; primerjali smo ga samo s slovečim tirolskim, od kojega je pa mnogo okusnejše. In to naše izvrstno sadje hodi po svetu brez našega imena; na nobeni železnični postaji, pri nobenem trgovcu ne najdeš sadne pošiljatve, ki bi na zaboju ali na sodu ali na košarici nosila označbo „Spodnještajersko sadje“. Vkladanega sadja gre v južni Avstriji in na Dunaju največ v svet pod imenom „Tiroler Obst“, dasi njega velik del Tirolskega nikdar videl ni. Naše spodnještajersko sadje n. pr. pride v vagonih na Dunaj, tam prekupci neobtolčene komade izberejo, sortirajo, vkladajo v zaboje, sode in košarice, pa nalepijo listke z označbo „Tiroler Obst“.

To je živa resnica; tega smo se prepričali na lastne oči, to pa je tudi znano mnogim drugim, ki jim je bilo mar, usodo našega spodnještajerskega sadja zasledovati. Posledica nepoštenega ravnanja z našim sadjem je: 1. Da vsi boljši kupci vrejo po sad na Tirolsko in tistega vedoma plačujejo boljše, nego je vreden, in 2. da v Spodnji Štajer ne pride nobeden boljši kupec in da naš sad nima cene. Vrednost našega spodnještajerskega sadja poleg sadja drugih dežel poznajo pravzaprav le samo trgovci, najboljše pa prekupci, kateri vedo našo vrednost, ali bolje rečeno neumnost, dobro izkoriščati. Pa ni res; da ima Štajerska in potemtakem tudi Spodnji Štajer v svojem sadju dragocenejši zaklad od drugih južnoavstrijskih dežel in tudi od Tirolske, so že spretno dognale in na ves glas v svet zatrebile tupatam prirejene sadne razstave, ali mi tega glasu nismo hoteli razumeti. Med Nemci se je pač že pričelo neko gibanje v prilog štajerskemu sadju, med Slovenci pa za to doslej še nikdo ni ganil mezinca. Nemški Štajerci se že privajajo sortirati in vkladati, mi pa še spimo ter nič ne vemo, kaj se okoli nas godi, in se nič ne zavedamo, v kakšni revščini da smo.

Končno še enkrat: Dokler se v naši sadni trgovini ne bomo poprijeli sortiranja in vkladanja, tako dolgo o uspešni prodaji našega izvrstnega pridelka ne bo govora. Zadruga za vnovčevanje sadja smo priporočali in bi imele v prvi vrsti vrednost v tem oziru, da je veletržcu mnogo priličneje, občevati z drugo, nego s posamezniki, oziroma se za zvezo s posamezniki posluževati prekupca. No, pa neobhodne zadruga ravno niso; doseči se da cilj tudi brez njih, samo nekoliko težje. Prvo je, da se izve za eno ali še drugo veletrgovsko sadno tvrdko. Po Gospodarski zvezi v Ljubljani ali po naslovnih koledarjih največjih mest (Adresskalender) je to mogoče; v zadnjem slučaju bo še Gospodarsko zvezo vprašati, ali je tvrdka solidna. Nato en ali več uglednih mož stavi tvrdki ponudbo ter stopi ž njo v dotiko, in ko je stvar enkrat začeta, se že sama dalje prede. Treba je le, odločiti se za prvi korak, ki je najtežji.

Gosp. Novice.

Sadni špalirji ob steni.

(Konec.)

a) Priprava in sajenje.

Na steno, kjer bode rastla palmeta, pribijemo pokončno remeljne v razdalji 30 do 40 cm. Gornji račun sem napravil za razdalje po 30 cm. Še bolje je, ako tudi v vodoravni smeri napeljemo žico čez remeljne za napeljavo in privezovanje stranskih vej-voditeljic.

Ravno na sredi prostora izkopljemo 70 do 80 cm globoko in 1 m široko jamo, tlo prerahljamo z rovnico, da imajo korenine mehkejšo postlano in priložnost za neovirani ovoj na vse strani.

Spodaj je temeljni zid navadno debelejši. Drevesa ne posadimo preveč blizu zidu, ker bi ta oviral razvoj korenin na to stran. Zato korenine odmaknemo od zidu in raje deblo ukrivimo k steni. Daljše korenine skrajšamo z ostrim nožem tako, da leži rana vodoravno na prsti, tedaj navzdol obrnjena.

Korenino zasujemo z dobro in mehko prstjo. Opustimo one razvade z starimi česlji, iverji itd., kar nevedni ljudje polagajo h koreninam, češ, da bode trohnelo in gnjilo, ter tako koreninam gnajilo. Tam se zbirajo rade mravlje in druga mrčes, večkrat pa gniloba preide na korenine in nam uniči drevo. Ko smo zasuli korenine v tej višini, kakor je drevesce prej rastlo, pritismo debelece k zidu in je pripnemo z dvema žebličkoma in koščkom starega usnja.

b) Oskrbovanje in izpeljava v 1. letu.

Spomladi opazimo, da odžene troje do petero poganjkov iz cepiča, iz okulanta seveda samo eno oko. Cepljenca lahko že prvo leto izpeljavamo, okulant pa požene prvo leto samo eno mladiko, katero šele prihodnje leto gojimo, in napeljujemo, ravno tako, kakor bom sedaj opisal delo na cepljencu.

Za palmeto z eno etažo rabimo samo dva, kolikor mogoče skupaj ležeča očesa, vsak na eni strani cepiča, da izpeljemo oba poganke kolikor mogoče v eni, vodoravni črti na nasprotno stran tako, da je obrnjen prvi poganek na levo, drugi na desno stran. Nad obema očesoma pustimo 3—4 cm dolg čep, to je les brez očesa. Ta čep je velike važnosti, da ne odpove spodaj ležeče oko. Ko sta mladiki že polesneli, odrežemo čep tik nad njima.

Remeljna sta vsak na eni strani debla po 15—20 cm oddaljena. Obe mladiki pripenjamo v vodoravni smeri proti remeljnomu. Ko jih dosežeta, zakrivimo jih na lahko, pa ne z ostrim kotom, po remeljnih navzgor. Treba je pa vedno velike previdnosti bodisi pri naravnavanju v vodoravno smer, bodisi iz te lege v navpično, da se mladika ne odlomi. Najboljše je pričeti z izpeljavo že z mladiko, ko je še mehka. Nikdar je pa ne smemo položiti prav v namenjeno ji lego, sicer nam počí. Prvič za 30 stopinj, drugič ravno za toliko čez nekaj dni, pozneje pa polagoma jo spraviti v določeno smer. Ako kaj počí in se zalomi, zamažemo takoj z cepilno smolo.

To izpeljavanje nam res provzroča nekaj truda, a dela nam veliko veselje, ko zagledamo naenkrat lepo obliko pred seboj.

Za palmeto z dvema etažama rabimo na cepiču, oziroma na mladiki, ki je pognala iz okulanta tri očesa. Gornje oko bode podaljšalo deblo in bode podlaga za drugo etažo. Spodnja dva, blizu ali drug poleg drugega ležeča tvorita prvo etažo, kakor smo opisali zgoraj. Izpeljemo pa jih do družega remeljna vodoravno in na teh zakrivimo poganke navzgor. Gornje, na cepiču ležeče in deblo podaljšajoče oko požene kvišku mladiko. V razdalji 30—40 cm (kakor smo si razdelili remeljne, tako tudi razdalje etaž) poiščemo zopet primerni očesci za notranjo etažo, prikrajšamo nad njima mladiko na čep in izpeljemo iz teh očeš pognali mladiki proti prvima remeljnomu in dobimo drugi ali notranji U.

Isto delo je s tremi etažami. Spodnji mladiki izpeljemo do tretjega, višji do drugega in zadnji do prvega remeljna.

Kakor vidimo, srednje mladike, mladike ki bi podaljšala deblo, ni nikjer. Te tudi biti ne sme. Pomologija nas uči, da hiti sok z največjo silo v srednjo in najvišjo voditeljico, ki vsled tega zelo bujno raste, druge, spodnje, stranske voditeljice pa vsled tega zaostajajo in hirajo.

Notranja etaža vsled omenjenega zakona zelo rada bujneje raste, ker izvira iz višje ležečih očes. To pa ni prav in se mora preprečiti. Najspodnja etaža mora že v navpični legi biti višja nego prva nad njo in ta zopet višja nego tretja itd. Napačno bi bilo, če notranja, najvišje ležeča etaža prehití na visokost spodnjo, ta zopet najnižje ležečo, da bi nam palmeta kazala sliko strehe. Biti mora ravno narobe, da vspevajo spodnje etaže.

To pa dosežemo s prikrajševanjem. Čim več mladike odrežemo, tem bolj potisnemo sok nazaj, ki prodira potem v nižje slabeje uspevajoče poganke, jih okrepi za boljše, močnejšo rast.

Iz tega zopet sledi pravilo: Čim bujneje raste mladika, tem krajše jo privežemo in

tem već soka smo potisnili v spodnje, slabeje rastoče mladike, ki prično zbog tega uspevati in kmalu dohite druge.

Tako si okrasimo svoje domove, izkoristimo stene in si preskrbimo najboljšega sadja.

Komur pa ni za oblikovano drevje, naj goji ob stenah vsaj divje palmete, da izrabi prostor v lastno korist. Zupan.

Grozdiv savijač i kako ga se pobija.

Kakav je to kukac? Svaki ga vinogradar dobro pozna, bolje da nebi, a zovu ga obično crv na grožđu, znanstveno pak *Conchylis ambiguella*. U Istri se pojavljuje u nekim mjestima skoro svake godine, te počini dosta štete, a borbu se proti njemu skoro nikakvu ne vodi. Preobrazuje se na sličan način kao i svilena buba: crvić ili gusjenica, kukuljica, leptir, pak bi i borba morala biti trovrsta.

Kroz godinu učini dva naraštaja: prvoga u proljeću, kad se trs počme razvijati, drugoga u ljetu, kad grozdje počme zrijati. Za prvi naraštaj postavlja leptir jaja u mjesecu maju na grozdiće i kad se iz ovih izlegu crvići, ovi žive od cvetića, kojih nekoliko (5 do 10) omotaju nekakvom paučinom kao svilom. Svak taj crvić živi za se i svaki učini svoje posebno gnjezdo. Kad je pojo jedan smotak grozdivih cvetića, onda načini drugi zamotak i tako to ide napred kroz 5 do 6 tjedana.

Crvići drugog pokolenja izlegu se oko svršetka julija od leptira proizašlih od crvića prvog pokolenja. Ovi se uvuku u pojedina zrna groždja, te jedu nutrinju. Kad isprazni jedno zrno, tad se uvuče u susjedno i tako to ide napred, dok se crvić ne zabahuri, što biva oko svršetka septembra, a ta bahura prodje zimu med pukotinama kolaca, pod starom korom trsovom, blizu čokota, izmedju vezova kolaca, dok u aprilu ne izadju iz te bahure novi leptiri.

Škoda, koju nam načini savijač. Ako se u većem mnoštvu pojavi, može načiniti silne štete. Pak ne samo zbog onoga što on pojede, nego navlastito u vlažnoj jeseni, zbog drugih pljesni, koji nastanu na od njega napadnutu grozdju, koje obično sve izgnyije.

Obično radje napada na one vrsti, koje imaju gusto zrnje, tanku kožu i slatko meso.

I vrijeme dosta upliva na veću ili manju štetu od savijača. Lijepo proljeće i lijepi septembar prekračuju rok njegove preobrazbe, a time umanjuju i njegovu štetu.

Sledeći račun može nam podati kratku sliku štete, koju može načiniti grozdiv savijač. Stavimo da svaki proljetni leptir iznese 40 jaja i da se iz ovih izlaže 40 crvića; svaki crvić uništi srednje oko 15 cvetića — dakle i 15 zrna; time naslijednici svakog leptira unište 600 zrna. Sada stavimo, da od tih 40 crvića prvog pokolenja proizadje 20 ženskih leptirića, koji u drugom pokolenju izlegu opet svaki 40 jaja, to iz njih izadje oko 800 crvića, od kojih neka svaki pokvari samo tucat zrna, to čini 9600 zrna. Konačni je račun, da svaki proljetni par leptirića uništi oko 10.200 zrna.

Ajdmo računom napred i stavimo, da svakih 300 zrna čini oko 1 kg groždja, to bi gornjih 10.200 zrna činilo 34 kg groždja. Računajmo da se groždje prodaje po 15 h kilogram, to bi činilo 5.10 K štete od svakog leptira. To su strahovite štete i sreća, da mnogi uzroci umanje razvitak tog štetnika: nepogode vremena, neprijatelji med samim kukeima.

Za svaki pak slučaj, ako se ti računi svedu i na manju mjeru, ipak dokazuju, da se treba energično boriti proti tomu velikomu neprijatelju naših loza.

Sredstva, koja se najviše preporučuju. Borba proti tom štetniku mora biti skupna, t. j. svi poljodjelci u napadnutim stranama moraju se složiti u zajedničkoj borbi, jer inače neće biti pravoga uspjeha. Najbolje bi bilo kad bi se u tu svrhu načinila udruga poljodjelaca, ali ako to nije moguće, onda

makar prisilno od oblasti naložiti, da moraju pri tom svi sudjelovati. Da bude uspjeh čim bolji, treba borbu poduzeti u raznim razdobljima savijačeve preobrazbe: proti leptirićima, proti crvićima 1. i 2. generacije i proti kuklicama.

Proti leptirićima mogu se upotrebiti obična sredstva, da ih se ulovi: mrežicama, lijepom (višćom) namazanim papirima ili noćnim svjetiljkama, ne davajući međutim ovom lovu prevelike važnosti.

Proti crvićima prvoga pokolenja bori se na dva načina:

1. gnjaveć ih u njihovim gnjezdima, koje su načinili među grozdićima.

2. nastojeć da ih se ubije pomoću uništujućih sredstava proti kukcima, a radije treba izabrati tekuća.

Prvi način bio bi izravni lov vrlo preporučljiv, a uspjeva i tada, kada su se crvići već zabahurili. Mogu to obaviti žene i djeca: trošak nije velik, a dava izdašnu korist. Samo to treba dobro uraditi; radi toga prije cvatnje ili tekom iste treba točno pretražiti sve loze i gdje se nadju u gnjezdima crvići, ovi se poubiju bilo prstima, bilo posebnim iglama.

Više se sredstava preporuča po novinama proti tom štetniku, i na dugo bi nas zavelo, kad bi išli sva nabrajati: navesti ćemo samo ono, koje se pokazalo najpraktičnije i najuspješnije, pak bi ga trebalo svuda uvesti. To je po prof. Martinu obična modra galica rastopljena u vodi kao i za peronosporu, kojoj se dodaje kakav prah proti kukcima. Najuspješniji se pokazao prah nazvan *Anticochilis Nava*, koga se dodaje pol kilograma na hektolitar obakrene (ogaličene) vode.

To se sredstvo dva puta upotrebljava: u proljeću, kad se pokažu leptirići, koji polažu jaja prvog pokolenja i početkom jula, kad se opet pokažu leptiri za položiti jaja drugog pokolenja. Pobje se time odmah dva zla: peronosporu i savijača.

Poslednju borbu treba povesti proti zimskim bahurama, koje se sakriju pod koru

kolaca. Najjednostavnije sredstvo za poloviti ih bilo bi, da se postavi u mjesecu septembru kod kolaca male snopiće slame, kamo će se crvići sakriti, da prezime, pak ove snopiće poslije prvog mraza pokupiti i izgoriti.

Pr. I. Mahulja.

Perutninarjem v pojasnilo.

Osrednja perutninarska zadruga v Ljubljani je po treznem preudarku in po nasvetu glavnega odbora c. kr. kmetijske družbe sklenila likvidacijo zadruga na izrednem občnem zboru dne 14. julija. Načelstvo je prišlo do prepričanja, da se zadruga v okvirju združnega zakona in združnih pravil ne more razvijati in povspeti do stavljenega si smotra. Največjo težkočo so povzročale finance.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe je sklenil v svoji seji 1. aprila t. l. pozvati osrednjo perutninarsko zadrugo, da likvidira in se preosnovi v „samostojni odsek za rejo perutnine in malih živali“ po vzoru samostojnega konjerejskega odseka. Potom c. kr. kmetijske družbe bo dobival samostojni perutninarski odsek stalno letno podporo za povzdigo perutnine in drugih malih živali.

Kot zadruga nismo imeli zasigurate podpore, zato ni načelstvo moglo vršiti naloge, kakor je želelo. Sedaj bo v tem oziru bolje.

Prejšnji člani zadruga so pristopili — razven dveh — vsi temu odseku. Novi člani naj se pri-glase podpisanemu tajniku.

Pravila v kratkem sestavimo in jih objavimo v listih.

Neudom ne odgovarjamo na mnogobrojna stavljenja nam vprašanja. Komur je na srcu ta panoga, naj pristopi odseku.

Toliko v pojasnilo. Največjega pomena pa bo „Perutninar“, ki bo izhajal kot brezplačen list.

Tajnik

Ivan Zupan, nadučitelj
Dolsko, p. Dol.

Razglas.

Kakor prejšnja leta tako bodo tudi letos pristojne vozarske divizije na spodaj navedenih krajih in ob spodaj napovedanih dnevih na dražbi prodale nekatere za izmet določene plemenske kobile, in sicer:

Pri vozarski diviziji št. 3 dne 26. septembra 1912 ob 8. uri zjutraj v Schönauski vozarski vojašnici v Gradcu.

Pri vozarski diviziji št. 9 v Jožefovem dne 25. septembra 1912 ob 2. uri popoldne v Jožefovem.

Pri vozarski diviziji št. 8 v Pragi dne 29. septembra 1912 ob 9. uri dopoldne na Invalidnem trgu v Karolininem dolu.

Pri vozarski diviziji št. 11 v Lvovu dne 23. septembra 1912 ob 8. uri zjutraj na parkovem trgu v Malechovu pri Lvovu.

Pri vozarski diviziji št. 10 v Přemislju dne 29. septembra 1912 v Starem Samboru.

Pri vozarski diviziji št. 1 v Krakovu dne 1. oktobra 1912 ob 8. uri zjutraj v viselski depotni vojašnici.

Te za izmet določene vojaške kobile, ki so jih poveljniki dotičnih državnih žrebčaren spoznali še sposobnim za plemenske namene, bodo dotične vozarske divizije — in sicer ločene od drugih za izmet določenih konj teh divizij — na dražbi prodale pod naslednjimi pogoji.

Znesek, ki se kobila zanj zdraži, se plača na dražbenem mestu.

K dražbi teh kobil, ki bodo izklicane s ceno samo 100 K za vsako kobilo in se morajo ponudbe zvišati na najmanj 2 K, so pripuščeni izključno samo dokazno v tej državni polovici nastanjeni kmečki konjerejci, ki bodo tedaj med seboj dražili.

Za kmečke konjerejce je šteti samo tiste manjše poljedelce in zemljiške posestnike, ki si pridobivajo svoj zaslužek s tem, da bistveno osebno sami opravljajo svoje gospodarstvo.

Dokaz, da je kmečki konjerejec in v tostranski državni polovici nastanjen, mora dotičnik tistemu zastopniku državne žrebčarne, ki posreduje pri teh dražbah, podati s pismenim potrdilom svojega političnega okrajnega oblastva, eventualno s pismenim potrdilom njegovemu stanovišču najbližje državne žrebčarne in postaje.

Zdražitelj takih kobil se zaveže, da bo kobile obdržal najmanj tri leta, ter jih uporabljal za plemo.

Koliko kobil se bo v posameznih stajališčih prodalo na dražbi, se določi in naznani šele pri dražbah samih.

Prošnje za predzabeležbo in za posebne ozire pri teh dražbah, ali prošnje, da bi se take kobile prepustile iz proste roke, se ne bodo uvaževale, pa naj se te prošnje vložijo tudi kjerkoli si bodi.

C. kr. poljedelsko ministrstvo na Dunaju

meseca septembra 1912.

Zadružni pregled.

Zadružne mlekarne na Danskem. Na Danskem se je v zadnjih 30 letih gospodarsko živ-

ljenje znatno preobrazilo. Tudi kar se tiče pridobivanja in uporabe mleka, so pričeli Danci hoditi po novih potih. Zadružne mlekarne so skoraj po vsej deželi že izpodrinile predelavanje mleka v maslo na domu. Stroji v zadružnih mlekarnah nadomeščajo počasno domače delo. Gospodarski dobiček ni izostal, snaga in kakovost izdelkov sta vsled zadružne kontrole mnogo bolj zavarovani, kakor prej. V skrbno osnaženih sodih pripeljejo kmetje mleko v mlekarne, ki so nad vse prijazne in čedne hišice. V mlekarnah stoje najmodernejši stroji, ki omogočujejo temeljitejšo izkoriščanje mleka, kakor je pa to bilo mogoče pri ročnem delu. Skrbno snajenje orodja in obveznost uslužbencev, paziti na največjo snago, dajejo poročstvo za izborna kakovost produktov in so priborili danskemu surovemu maslu svetovno ime, ki ga pa tudi zasluži v polni meri. Leta 1882 so ustanovili zapadno-jütlanski kmetje prvo zadružno mlekarne v Hjedingu. Najprej so napravljali le sirovo maslo. Posneto mleko in pi-njence so dobivali kmetje nazaj in so imeli tako izborna krmo za prašiče. Veliko težkoč je oviralo v začetku razširjenje zadružnih mlekarn, a danes ga ni skoraj kmeta, ki ne bi bil član zadruga. Vsakoletni dobiček se razdeli med člane. V danskih zadružnih mlekarnah prevladujejo mali kmetje kot člani. 40% vseh danskih kravjih hlevov ima do 3 krav in 60% do 9 krav. Vsega skupaj imajo na Danskem 1,282.300 molznih krav in od 900.000 krave prihaja mleko v zadružne mlekarne. Kapital, ki je naložen v mlekarnah, izračunan na podlagi zavarovanja zoper požar, je znašal leta 1910 za vsako mlekarne 29.849 kron. 90% vseh pridelkov iz zadružnih mlekarn pošiljajo na Angleško, kjer zlasti angleška velenakupna družba jemlje veliko izdelkov iz danskih mlekarn. Dansko zadružno mlekarstvo se je povzdignilo posebno od leta 1895 dalje, odkar so bila ustanovljena kontrolna društva, katerih uradniki mesečno dvakrat pregledajo kmetije članov in mlekarske izdelke. Zlasti z izboljšanjem krmljenja in z odstranitvijo nesposobnih živali so se povzdignili mlekarski izdelki. Leta 1900 je imelo 1029 zadrug s 150.000 člani 113 milijonov kron prometa, leta 1910 pa je imelo 1163 zadrug s 165.000 člani 175 milijonov kron prometa.

Gospodarske drobtine.

Pridelovanje in razpečevanje namiznega grozdja ter vzgoja trt na špalirju. To je naslov 12. zvezka „Kmetijske knjižnice“, ki jo izdaja c. kr. kmetijska družba kranjska v Ljubljani. Knjižico

je z znano natančnostjo in zelo pregledno spisal g. Bohuslav Skalický, e. kr. vinarski nadzornik za Kranjsko, ter jo je opremil z 41 podobami, tako da knjižica ne opisuje le vzgoje trt ter pridelovanja in razpečavanja grozdja, ampak vse to tudi nazorno kaže v podobah. Čudno je, da se v naših vinorodnih krajih, ki se že izdavnja pečajo z vinstvom, še zmeraj tako pomanjkljivo ravna s trtnimi špalirji, za pridelovanje namiznega grozdja se pa vinogradniki tako malo zanimajo, da ga v veliki meri k nam uvažajo iz drugih dežel, celo v vinorodne kraje same. Kako se vse to umno uravna, je gospod Skalický natančno opisal v svoji knjižici. Opisal je posamezne trtne vrste, pripravne za pridelovanje namiznega grozdja in za vzgojo na špalirju; potem ameriške podloge, ki so pripravne za te vrste; kako se pripravi svet za saditev; kako se trte sade, goje, oskrbujejo in gnoje; kako se varujejo škodljivcev in boleznih; kako se grozdje tudi rabi za zdravilo. Če je knjižica koristna že vinogradnikom, koliko bolj potrebna in koristna je onim ljubiteljem grozdja, ki si iz veselja goje po nekaj trt na prikladnih, solnčnih krajih. Marsikdo si zasadi ali bi si rad zasadil nekaj trt, pa ne ve, kako naj z njimi ravna. Iz te zadrege ga reši knjižica Skalického, ki mu za vsa opravila nudi potrebnih navodil. — Navzlic temu, da knjižica obsega 64 strani in ima 41 podob, stane vendarle samo 50 h, da jo pač vsak vinogradnik ali ljubitelj vinske trte lahko kupi. Denar je treba naprej poslati, ker se knjižica na upanje ne daje, po povzetju pa preveč stane. Naroča se pri e. kr. kmetijski družbi krajski v Ljubljani.

Premovanje goveje živine za leto 1912 priredi deželni odbor kranjski v sledečih krajih: v Pomišlju dne 23. septembra t. l. ob 9. uri dopoldne; v Cerkljah pri Kranju dne 25. septembra t. l. ob 9. uri dopoldne; v Dolenjem Logatecu dne 27. septembra t. l. ob 9. uri dopoldne in v Loškem potoku dne 28. septembra t. l. ob 9. uri dopoldne. Premovali se bodo biki, krave, krave s teletom in telice. Biki morajo biti čistega plemena one pasme, ki je določena za dotično živinorejsko ozemlje (Gorenjska: pinegavsko, Dolenjska: sivo, Notranjsko: simentalsko). Živali ženskega spola morajo imeti večino krvi one pasme, kakor je pogoj pri bikih. Vsak razstavljaev mora biti točno ob določenih uri na premovalnem prostoru, drugače izgubi pravico do premije. Za vsako žival je prinesiti seboj živinski potni list. Premovane smejo biti živali, ki so v lasti razstavljaevca saj pol leta. Vsakdo se mora zavezati premovano živino rediti saj eno leto za

pleme. Živali, ki so že bile na kakem premovanju premovane, so izključene. Natančneje pojasnila daje županstva, župni uradi in živinorejske zadruge. Darila se bodo delila v denarju od 70 do 5 K in v častnih diplomah.

Semenj za plemeno živino v Sodražici na Dolenjskem. Letos dne 26. septembra se vrši v Sodražici, železniška postaja Ortenek, semenj plemene živine, ki ga priredi Zveza živinorejskih zadrug za sivo planinsko govedo na Dolenjskem. Prignala se bo le izborna plemena živina (približno 500 glav) muricodolske-murodolske in montafonske pasme ter mešano plemo teh pasem. Na semenj priženo živinorejci mlade biki, biki za spuščanje, telice, breje telice in krave. Te pasme so posebno utrjene, zelo mlečne in pripravne za uprego. Zveza bo skrbela za ugodne cene pri nakupu. S kupčijo sme pričeti šele ob 11. uri dopoldne. Železniške zveze so zelo ugodne. Vlaki vozijo iz Ljubljane, južni kolodvor, ob 7:32 uri zjutraj, prihod na postajo Ortenek (proga Ljubljana-Grosuplje-Kočevje) ob 9:45 uri dopoldne. S postaje Ortenek do Sodražice tričetrtturna vožnja. Za vozove, spremljevalce pri nakupljeni živini, nakladanje, mrvo, znižane prevozne stroške itd. bo poskrbela na zahtevo živinorejska zadruga v Sodražici. Na Kranjskem sedaj ni nikakih živinskih kužnih boleznih.

Vabilo na redni občni zbor

Posojilnice v Marenbergu,

registrovana zadruga z neomejeno zavezo,

ki se bo vršil 3. vinotoka 1912 ob 10. uri dopoldne v posojilničnih prostorih.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načelstva.
3. Poročilo nadzorstva.
4. Odobritev računskega zaključka za l. 1911.
5. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se dne 23. vinotoka ob istem času na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih združnikov.

Vabilo na izredni občni zbor

Gospodarske zadruge na Češnjici pri Železnikih,

registrovane zadruge z omejeno zavezo.

ki se bo vršil 13. oktobra 1912 ob 1/24. uri popoldne v združnih prostorih.

Dnevni red:

1. Odobritev računskega zaključka za l. 1911.
2. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih združnikov. Načelstvo.